क्र.महा/३/प्रशासन/०३/२००८
आयुक्त कार्यालय,पुणे विभाग पुणे
विधानभवन, पुणे. ४११ ००१
दिनांक - /१/२००८

विषय :- पिकांची नोंदवही, अधिकार अभिलेखानुसार कब्जा असल्याचे समजण्यात येणा-या व्यक्ती व्यतिरिक्त इतर व्यक्तींची नोंदवही (गा.न.नं.७ ब)

परिपत्रक :

२. पीक पहाणीचे हंगामात पिक पहाणी करतांना कामगार तलाठी यांना जमीन प्रत्यक्ष कब्जात असलेली व्यक्ती ही अधिकार अभिलेखातील नोंदीनुसार जमिनीची लागवड करण्याचा हक्क असलेल्या व्यक्ती व्यतिरिक्त वेगळी व्यक्ती आहे असे आढळून आल्यास, त्या व्यक्तीचे नांव अधिकार अभिलेखानुसार जमीन कब्जात असलेल्या व्यक्ती व्यतिरिक्त जमीन प्रत्यक्ष कब्जात असलेल्या इतर व्यक्तींच्या नोंदवहीत नोंदविण्यात येईल आणि त्यानंतर गांव नमुना नंबर १४ मधील नोंदीचे उता-यासह आवश्यक कार्यवाही करणेसाठी अहवाल तहसिलदार यांचेकडे तात्काळ पाठविण्याची तरतुद महाराष्ट्र जमीन महसूल अधिकार अभिलेख आणि नोंदवहया (तयार करणे व सुस्थितीत ठेवणे) नियम १९७१ मधील नियम ३१ मध्ये आहे.

३. तहसिलदार यांना असा अहवाल प्राप्त झालेनंतर संबंधित पीक पहाणीचे हंगामातच नियम ३१(२) नुसार गांवी भेट देऊन, प्रत्यक्ष जमीनीतील वस्तुस्थिती अवलोकन करुन संबंधितांचे म्हणणे ऐकून घेऊन, आवश्यक त्या चौकशी अंती अशा प्रकरणात तात्काळ निर्णय घ्यावयाचा आहे.

४. आमचे असे निदर्शनास आले आहे की,

१. तहसिलदार, संबंधीत तलाठयाकडून गांव नमुना १४ मधील अहवाल प्राप्त न होताच केवळ अर्जावरुन नियम ३१ अन्वये चौकशी कार्यवाही सुरु करतात.

२. नियम ३१ नुसार [illegible] चौकशीसाठी [illegible] कार्यवाही पूर्ण [illegible]

३. पीक पहाणीचा [illegible] नियम ३१ [illegible] कार्यवाही करण्यात येत

[illegible] २३ [illegible]

४. कब्जेदार व्यतिरिक्त अन्य व्यक्तीची वहिवाट आहे असे आढळून आल्यास आलेली वहिवाट कोणत्या कायदेशीर हक्काने आहे याची शहानिशा करण्यात येत नाही.

५. या मुद्याकडे दुर्लक्ष केल्यामुळे या प्रकरणातील अपीलांची संख्या वाढत आहे. परिणामी अनेक अडचणींना सामोरे जावे लागते. या सर्व बाबी टाळण्यासाठी सर्व तहसिलदारांना याद्वारे सूचित करण्यात येते की,

१. खरीप व रब्बी हंगामाचे पीक पहाणीचे सुमारास तलाठी यांचेकडून प्राप्त होणा-या गाव नमुना नंबर १४ चे अहवालावरुन नियम ३१ अन्वये वहिवाट प्रकरणी चौकशी सुरु करावी. चौकशी सुरु करण्यापूर्वी संबंधीत तलाठयाने पीक पहाणी बाबतचे नियम २९ व ३० नुसार कार्यवाही केली असल्याची खात्री करावी. कोणत्याही परिस्थितीत केवळ अर्जावरुन नियम ३१ नुसार चौकशी करु नये.

२. नियम ३१ मध्ये विहीत केल्यानुसारच चौकशीची प्रक्रिया पूर्ण करावी. कार्यालयात बसून अशा प्रकरणांत निर्णय घेण्यात येऊ नये.

३. नियम ३१ अन्वयेची चौकशी व अंतीम निर्णय घेण्याची कार्यवाही संबंधित पीक पहाणीचे हंगामातच पूर्ण करावी. सदर हंगाम उलटून गेल्यावर अशा प्रकरणात निर्णय घेणे गैर असल्याने अशी प्रकरणे नियोजनपूर्वक पीक पहाणीचे हंगामातच निर्गत करावीत.

४. कब्जेदाराव्यतिरिक्त अन्य व्यक्तींची वहिवाट असल्याचे आढळून आल्यास अशी वहिवाट ही कायदेशीर हक्काने आहे याची पूर्ण खात्री करावी. कायदेशीर हक्काने म्हणजे अ) नोंदणीकृत खरेदी दस्त, ब) नोंदणीकृत ताब्यासह साठेखत क) न्यायालयाचा हुकुमनामा याद्वारे जमीनीचा अधिकृत ताबा असेल तरच मूळ कब्जेदाराव्यतिरिक्त वहिवाटदाराची नोंद घेण्याचेदृष्टीने विचार करावा अन्यथा अनाधिकृतरित्या जमीन ताब्यात असल्यास अशा बाबींचा विचार करु नये.

R.T.S

आयुक्त,पुणे विभाग पुणे

प्रति,

जिल्हाधिकारी

पुणे/सातारा/सांगली/सोलापूर/कोल्हापूर

जिल्हाधिकारी कार्यालय सातारा

प्रति तहसिलदार — उपविभागीय अधिकारी —

जिल्हाधिकारी सातारा करिता